

דף עמדה בנושא בחירת דיינים כהלכה

הקדמה

מינוי ובחירת דיינים למערכת בתי הדין הרבניים – כמוה כבחירת שופטים לבתי המשפט – הוא מן ההליכים החשובים והמשמעותיים ביותר בשירות הציבורי. להכרעות הדיינים יש השלכות מהותיות לגבי עתידם של בעלי הדין. בפני הדיין עומדת משימה גדולה וחשובה הדורשת אומץ לב וידע תורני נרחב. עליו לפסוק נכונה במציאות מסובכת ומורכבת, בנושאים של שלמות המשפחה, חלוקת רכוש, משמורת ילדים, סדרי ראייה, ירושות ועוד. לוועדה למינוי דיינים ישנה אחריות כבדה בבואה להחליט על מינויים של דיינים חדשים.

הרכב הוועדה

הרכב הוועדה למינוי דיינים, הכולל רבנים (שני דיינים ורבנים ראשיים) ואנשי ציבור (שני שרים, שני חכ"ם ושני נציגי לשכת עורכי הדין) עולה בקנה אחד עם התפיסה התורנית לפיה חברי הסנהדרין וראשי השלטון הם ממנים דיינים. שכן על פי ההלכה, ישנו צורך להתייעץ עם הציבור בתהליך בחירת הדיינים.

שיקולי הוועדה

על חברי הוועדה מוטל להתמקד אך ורק בבחירת המועמדים המתאים ביותר, **הבחירה חייבת להיות עניינית תוך עמידה איתנה בפני כל לחצים פסולים המופעלים על חברי הוועדה, וללא התחשבות בשיקולים זרים כגון קרבת משפחה או חברות.** ניתן לתת משקל מסוים למוצא עדתו של הדיין (ספרדי / אשכנזי) שכן על פי רוב הדבר משליך גם על צורת הפסיקה של הדיין, ועל הבקיאות שלו במקורות הפסיקה התואמת את עדתו.

תכונות הדיין

על חברי הוועדה להתמקד באישיותו של הדיין. החכמה ויכולת הניתוח הם הבסיס לפסיקה נכונה, עליו להיות ירא שמים, בעל מידות, ומעורב עם הבריות. דברים אלו מפורשים בכתובים: "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלוקים אנשי אמת שונאי בצע" (שמות יח כא). שלושת הקטגוריות הנדרשות: חכמה, יראת שמיים ומידות, ומעורבות בדעת הבריות. על פי ההלכה, הדיין אינו ממלא רק פונקציה של בורר בסכסוך שבין אדם וחבירו, אלא ממלא גם חובה כלפי שמיים כפי שנאמר "כי המשפט לאלוהים הוא" (דברים א יז). הדרישה מהדיין שיהיה מעורב בדעת הבריות באה בכדי שיינתן אמון בפסק דינו. אף המפגש הישיר עם הבריות מעשיר את הכרת המציאות.

המצוי והרצוי

יש לקבוע סדר עדיפויות לגבי התכונות הנדרשות, שכן ישנו פער בין דמות הדיין הרצויה לבין המצויה. התכונה המרכזית הנדרשת מדיין היא ידע תורני נרחב, הדבר נדרש בפרט במקרים בהם עולות שאלות חדשות המצריכות הבאת ראיות מכל מרחבי התורה. העדיפות לחכמה קיימת במידה ואכן ישנו פער משמעותי בתחום זה בינו לבין שאר המועמדים. אך כאשר לא מדובר על פער גדול בין המועמדים ואין אדם שניתן לכנותו בתואר מומחה, אזי יש **להעדיף את מי שמעורב עם הבריות ובעל מזג שיפוטי.** כלומר- יכולת הכרעה, הנהגה, אומץ לב. תכונות המשמשות את הדיין לחשיפת האמת, לניהול דיון והכרעתו.

סיכום

על חברי הוועדה להיות ענייניים ולהמליץ על הדיין המתאים ביותר. אסור לחבר וועדה להעדיף את קרובו על פני מועמד טוב ממנו. יש לתת עדיפות למומחה ביחס לשאר המועמדים. כאשר אין הבדל גדול בין המועמדים בתחום הידע אזי יש להעדיף את בעל תכונות הנפש המתאים למזג השיפוטי אף שהוא אינו בעל הישגים הגבוהים ביותר.